

В ДИСКУСІЯХ НАРОДЖУЄТЬСЯ ІСТИНА

Харитоненко Олена,

канд. філол. наук, доцент,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, вул. Тургевська, 8/14, Київ, 01054, Україна, e-mail: zhurnalistyka@ukr.net

Щиро вдячна редакційній колегії за надану можливість оприлюднити результати моїх спостережень за побутуванням лонгвідів у сучасних інтернет-виданнях і шановному рецензентові за уважне прочитання статті та небайдужість до теми. Саме в дискусіях, як справедливо кажуть, народжується істина. Крім того, полеміка – це завжди можливість привернути увагу до обговорюваної теми.

Дякую рецензентові також за висловлені зауваження. Спробую на них відповісти.

1. ПРО ЛОНГВІД ЯК НОВИЙ ТИП ПУБЛІКАЦІЇ. «...Досі все названо своїми термінами, серед яких немає місця ніяким «лонгвідам». І от унаслідок комп'ютеризації та інтернетизації редакцій в електронних ЗМІ завдяки інтерактивності, мультимедійності, особливостям веб-верстки, необмеженій площі та величезній пам'яті з'являються нові можливості викладу та оформлення будь-якої історії, еквівалентній одній темі, але яка, проте, є багатогранною та багатозначною. І ось тут з'являється місце «лонгвіду», якому починають надавати ознак типологічних, жанрових, композиційних і мовностилістичних. А на якій підставі? <...> Це не наука і навіть не публіцистика. Це примітивізація та дискредитація вітчизняного журналістикознавства на догоду модним трендам».

Доводити, що «довгі тексти», в яких ґрунтовно і всебічно розкривається тема, в журналістиці існували завжди, не потрібно. Про спецвидання, тематичні сторінки і добірки також знають усі. Однак в інтернет-журналістиці лонгвіди вже протягом восьми років створюються саме як «лонгвіди». Журналісти й науковці намагаються їх описати й проаналізувати (посилання є в статті, і в кожному з вказаних джерел, природно, також). Це факт. Можливо, з часом зміниться назва цього типу твору чи про нього взагалі забудуть. Однак навіть у такому випадку він не перестане бути фактом історії інтернет-журналістики. Наука, на мій погляд, не може ігнорувати існування якогось явища. Може оцінювати негативно чи позитивно, але не ігнорувати.

Чітка маркованість твору як лонгвіду – це саме той критерій, яким я керувалася під час вибору об'єкта дослідження. Попри те, що різні
© Харитоненко О., 2020

ЗМІ пропонують справді глибокі й красиві твори в цьому форматі, а зупинилася тільки на тих, які виділили рубрику «Лонгрід» і позиціонують свої тексти саме так.

Крім того, не відділяю свою скромну наукову практику від викладацької. Тобто свідомо того, що завтра мої студенти придуть до редакції і можуть бути заскочені на незнанні тієї термінології, якою сьогодні оперують фахівці галузі. Набагато краще, якщо вони знатимуть про існування моделі твору «лонгрід» і матимуть свою думку про її продуктивність чи непродуктивність. До речі, запропонована рецензентом дискусія на сторінках часопису цілком може допомогти їм зорієнтуватися.

Я прибічник позитивного мислення. Дозволю собі навести кілька прикладів лонгрідів, які ми переглядаємо зі студентами: «Стус без шансу на захист: ведмежа послуга Медведчука» («Українська правда»); «Танцюристи, що перемогли силу тяжіння», «Редактор японської версії й майстер фотографії» («Українформ»); «А що, якби... Сміливі фантазії про виборчі дані» («Дзеркало тижня»); «Рідний кат. Як позбутися домашнього насильства», «Як КДБ проти Різдва борюся і чому програв колядникам» («ТСН»); «CERN і університети. Що там ще у Швейцарії?» («НВ»); «Как рухнул нерушимый» («РБК-Україна») та ін.

Впевнена, що шановний рецензент має свій перелік подібних творів. На мою думку, всі вони мають особливу поетику, таку, з якою ми не мали справи раніше. У чому суть – у мультимедійності, фрагментарності тексту, поліфонічності, стимулах до багаторазового прочитання-переглядання, усьому цьому одразу – це питання потрібно вирішувати. Але для початку явище варто описати, зафіксувати.

Вітчизняне журналістикознавство розвивається, і розвивається в глобальному світі, а отже, змушене реагувати на тренди, які з'являються.

2. ПРО ТЕРМІН. «виявляється, довгий текст з фото та інфографією... або з особливостями веб-верстки... можна буквально калькувати: «longread» – «лонгрід»... Навіть враховуючи особливості англійської мови, яка звикла відверто називати явища та предмети, це занадто»;

«...штучно вигаданий, мертвонароджений «лонгрід»;

«...пропонується закрити модний сьогодні термін «лонгрід» для вітчизняного журналістикознавства як 1) примітивний, як 2) беззмістовний і як 3) дискредитаційний».

Я не вважаю термін «лонгрід» вдалим. Якщо не брати до уваги нюансів правопису – чомусь «лонгрід», а не «лонгрид», він глобально не

відображає ні мети цього твору – зробити довгий текст привабливим для читання, ні особливостей його типологічної моделі. Однак зауважимо, що й терміни «стаття» чи «репортаж» за своєю етимологією не розкривають вповні особливостей відповідних жанрів. Однак до них ми вже звикли. У цьому сенсі можна послатися на О. Тертичного: «процес жанрообразовання... надо отличать от процесса возникновения “имен” жанров... Нередко название жанра никак не связано с факторами, определяющими ход создания публикации и ее содержательно-формальные характеристики» (Тертычный А. А. Жанры периодической печати. Москва, 2000. С. 50).

Погоджуюсь, прикро, коли усталені терміни сьогодні замінують кальками, наприклад: «репортажизм», «фактчекінг», «тревелог». Але що робити, коли визнаного у вітчизняній науці терміна на позначення певного поняття ще нема?

3. ПРО РОЗБІЖНОСТІ ТЕРМІНОСИСТЕМ ВІТЧИЗНЯНОГО І ЗАРУБІЖНОГО ЖУРНАЛІСТИКОЗНАВСТВА. «...праці науковців Заходу можуть бути використані нами лише частково – в основному, в плані певної кількості деталей, фактів».

Цілком погоджуюся з рецензентом: понятійно-термінологічний апарат західних журналістики і журналістикознавства кардинально відрізняється від історично сформованого вітчизняного. Особливо це відчутно в царині жанрології. Цілком слушно, наприклад, що система жанрів у закордонних колег сформована з урахуванням критеріїв методу збирання інформації, а також способів її викладу, що ґрунтуються на типах мовлення (мовленневих жанрах). Саме тому справді не можна бездумно екстраполювати їхні уявлення про «усталені типи творів» на наші.

Те саме стосується стилістики і поетики. Так, я не дарма зазначила: «Стилістичні особливості лонґвідів від моменту їхньої появи ґрунтуються на технологіях оповіді, які сьогодні визначено як сторітелінг і можуть бути кваліфіковані як дуже наближені до репортажного типу відображення дійсності». Тим самим хотілось підкреслити: те, що вважають новацією в межах сторітелінгу, давно описане в нас як «ефект присутності» в межах репортажу (*більше про це є в статті «Сторітелінг як жанр, нарратив і засіб архітектоніки в журналістиці: зміст, різновиди, сучасні інтерпретації»*). Однак знову наголошу: зверніть увагу на опис вакансій для нинішніх журналістів. Там чітко пишуть: «володіти методиками сторітелінгу!» Тобто нам не залишається нічого іншого, як розповісти, що таке сторітелінг, чим його стилістика подібна до репортажної. Просто замовчувати і «закривати» розмову, на мій погляд, непродуктивно.

1. **ОПОВІДЬ ЧИ РОЗПОВІДЬ?** «...претензії можна висунути до уявлень автора про методи журналістики. <...> Що тут сказати? Оповідь – це окремий метод, і сторітелінг тут не до чого. А от «репортажний тип відображення дійсності», «ефект присутності» забезпечується насправді або методом репортажного опису, який включає в себе деталі, які підтверджують, що репортер (можливо, колумніст) сам бачив і чув те, про що розповідає, або методом реконструктивного опису, який розгортається за допомогою уяви автора (можливо, колумніста) на основі тих даних, які були ним одержані від свідків і учасників того, що відбулось. Так написано в підручниках з теорії та методики журналістської творчості (інакше – журналістської майстерності).

Не впевнена, що зрозуміла зауваження.

«Сторітелінг» дослівно – це розповідь (від третьої особи) про історію або оповідь (від першої особи) історії.

У репортажі можуть використовуватися і опис, і оповідь / розповідь, і роздум. І в першому, і в другому випадках йдеться і йшлося в статті про типи мовлення, не про методи.

На користь того, що в репортажі використовується не лише опис, наведу кілька цитат із підручників: «Репортаж – це жанр, який передбачає оперативну і яскраву розповідь про подію, ситуацію, явище» (Михайлин І. Л. *Основи журналістики*. Київ, 2011. С. 380), «Своєрідність поетики репортажу в тому, що автор повинен вміти із плетива життєвих обставин і подій сконструювати відповідний конфлікт і сюжет...Автор сам повинен... стежити за тим, щоб лінія його розповіді ні на йоту не відхилялася від відомих йому фактів» (Здоровега В. Й. *Теорія і методика журналістської творчості*. Львів, 2004. С. 173).

2. **ЖАНР ЧИ НЕ ЖАНР.** Далі автор статті про лонгріді намагається обґрунтувати їхні жанрові особливості. Тут варто відіслати автора до статті «Проблеми форми в журналістиці» [3], де критикуються колеги, котрі припускаються плутанини форми: жанр як формоутворення (згідно з теорією журналістики) плутається з однією з форм представлення журналістами створених журналістських (публіцистичних) творів (згідно з теорією і методикою журналістської творчості). <...> При цьому автор статті про лонгріді й сам якщо не знає, то інтуїтивно відчуває, що це не жанр, а форма (формат).

Я цілком раціонально (без інтуїції) сумніваюсь у тому, що зараз можна назвати лонгрід жанром. Тому в статті використовувала лише означення «формат» чи «тип твору». Дякую рецензентові, що він це помітив і виписав усі випадки такого слововживання.

Підстав говорити про лонгрід як жанр поки що нема, оскільки дуже різні твори з дуже різною презентацією редакції «підверстують» під цей тип публікацій. Хоча я не відкидаю думки, що згодом може викристалізуватися низка ознак, спільних для лонгвідів різних видів, які дозволять розглядати цей тип твору як жанр.

Моє завдання полягало в тому, щоб продемонструвати, які жанри «адаптуються» редакціями до лонгвідів і які «можливості» вони отримують в межах лонгвідів (наведені приклади звітів і репортажів).

3. ЖАНРОВА СИСТЕМА ЖУРНАЛІСТИКИ. *Загалом у системі журналістських жанрів маємо хаос у поглядах автора: поруч із справжніми жанрами згадуються суперечливі конструкції – порада, анонс, рекламне повідомлення, стаття-довідка і т. д. Особливо розчулює ньюс-фіче (newsfeature) – буквально «замітка-нарис», але за словами автора статті – так звані «трендові історії».*

Якби хаос панував лише в моїй голові, я була б щасливіша. Його можна було б приборкати. Однак і наука, і професійна практика – це завжди розмаїття виражених і суперечливих думок, теорій, класифікацій, інновацій, які не дозволяють зупинитися і заспокоюватися на визначеному, зрозумілому, досягнутому. Але по суті...

Не визнаю поділу на «справжні» і «не справжні» жанри. Моя справа – дати посилання. Ними я не доповнювала статтю, бо всі ці терміни давно в обігу. *Якщо редакція вважатиме це за необхідне і не буде проти збільшення обсягів публікації, можу додати примітку.*

Порада

Совет – текст, содержащий «рекомендации... по поводу того, как надо решать те или иные задачи, является ответом на соответствующие информационные ожидания аудитории»; «Наличие в таком тексте доказательного рассуждения и сравнительного, а также причинно-следственного анализа делает публикацию аналитической» (*Третьичный А. А. Жанры периодической печати. С. 228, 231*).

«Порада: коротка стаття або замітка, яка може допомогти у повсякденному житті» (*Аньєс Ів. Підручник із журналістики. Київ, 2013. С. 272*).

Див. також: *Бондаренко Л. И. Совет в системе жанров современных СМИ: некоторые жанровые и языковые особенности // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Мовознавство. 2008. Вип. 14. С. 55 – 60.*

Анонс

«Анонс. Данный информационный жанр образуют заметки, представляющие собой превентивные сообщения о будущих всевозможных культурных мероприятиях, выставках, концертах и пр.» (*Третьичный А. А. Жанры периодической печати. С. 65*).

Анонс – «коротка стаття або стисла замітка, в якій оголошується майбутня подія» (*Аньєс Ів. Підручник із журналістики. С. 272*). Різновидами поради тут названі порада – коротка стаття, номенклатура, питання-відповідь.

Анонс – «матеріал про майбутню подію» (*Крейг Р. Інтернет-журналістика. Київ, 2007. С. 313*).

Ньюс-фіче

«Ньюс-фіче – розповідь про тенденції, яку помітив журналіст за окремими подіями»; «Жанр ньюс-фіче (від англ. News Feature – новостна історія) створено для опису окремих подій, а тенденцій, які помітив журналіст за цими подіями. Ще цей жанр іноді називають «Trend-Story» (англ. «трендова історія»), тому що написані в ньому статті присвячені трендам...» (*Колесниченко А., Прикладна журналістика. Москва, 2008. С. 11, 31*).

«Більшість текстів тут, які викладені у формі лонгріду, є ньюс-фіче – жанр, який створений не для опису окремих подій, а тенденцій, які помітив журналіст за цими подіями» (*Лешко У. Лонгрід як форма сучасної мультимедійної журналістики // Вісник Львівського університету. Серія Журналістика. 2020. Вип. 48. С. 185*).

Щодо рекламного повідомлення і статті-довідки, то, природно, це не жанри журналістики, але, разом із тим, часто вживані в журналістиці.

Використання рекламних повідомлень у лонгрідах є невиправданим, про що й заявлено у статті: «Відкритим може залишатися тільки питання про правомірність використання рекламних матеріалів. Як такі можуть бути розцінені фактично всі матеріали «Корреспондент.net» в рубриці. Однак існує негласне правило: лонгрід має зацікавлювати читача і таким чином притягувати рекламодавців на сайт, однак він не має бути рекламним повідомленням сам по собі і не повинен містити реклами».

Статті-довідки енциклопедичного типу використовують той самий ресурс (зокрема, у публікаціях «Новорічні традиції світу», «Найромантичніші місця України»). Зазвичай статті-довідки (наприклад, біографічні, історичні, етимологічні) лише доповнюють основну журналістську публікацію в добірках. Однак науково-популярні, виробничі, дитячі часописи частенько «запозичують» цей жанр довідкової літератури і для створення основних матеріалів.

Ще раз висловлюю вдячність рецензентові за цікаву дискусію. Можливо, спілкування віч-на-віч було б продуктивнішим і дозволило б уникнути категоричності, до якої провокує письмова форма висловлювання. У будь-якому випадку, завжди готова чути думку опонентів.

Р. С. Уже після написання статті виникли обставини, про які я маю повідомити редакцію.

1. Буквально нещодавно в рубриці «Лонгріди» на «Укрінформі» весь контент став недоступним. Рубрика існує ([– 89 –](http://ukrinform.ua/block-</p></div><div data-bbox=)

longreads), але дані відсутні. Лонгріди, які містилися в цій рубриці, до сьогодні доступні в пошуку за назвою: «Як обирали суддів Вищого антикорупційного суду», «Як обирали суддів нового Верховного суду», «27 рік Незалежності. Країна відновлює сили», «Танцюристи, що перемогли силу тяжіння», «Мистецтво сучасності на тиждень накрило Берлін», «Редактор японської версії й майстер фотографії», «Колір екрю для “мімішних” модниць», «Кухня, яка сама ходить по магазинах», «Пансіонат для літніх людей», «Антонич. П’яний дітвак із сонцем у кишені», «Сліпак. Неубієнний “Міф”», «Обличчя нового Верховного суду», «Ігри нескорених». Ті, що вже перемогли», «Спорт-2018: Що подарує нам цей рік?», «Хокей для розумних жінок», «Після того, як вибухнула ЧАЕС», «Проти Голяфа. До дня створення УПА», «Війна. Червоні сльози покинутих садів», «Обжинки – свято врожаю і свято Єднання», «“Харві”, “Ірма”, “Хосе”: чим завинила Америка?».

2. «НВ» також уже після написання статті закрили вільний безкоштовний доступ до повних текстів. У більшості випадків на безоплатній основі побачити зараз можна тільки початок.

З повагою,

автор статті «Сучасні українські лонгріди як територія творчого пошуку журналістів».

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут журналістики

ЖУРНАЛІСТИКА

Науковий збірник
(заснований у 1976 р.)

Випуск 19 (44)

2020

Свідоцтво про державну реєстрацію видано Департаментом державної реєстрації Міністерства юстиції України, м. Київ
Серія КВ № 24026-13866ПР від 19 червня 2019 р.

Усі права застережені.

Посилання на матеріали цього видання під час їх цитування обов'язкові

Голова редколегії

Володимир Різун, д-р філол. н.

Головний редактор

Наталя Сидоренко, д-р філол. н.

Редакційна колегія:

Валерій Іванов, д-р філол. н.,

Олесь Гоян, д-р філол. н.,

Іван Крупський, д-р і. н.,

Олександр Чекмишев, д-р соц. ком.,

Володимир Сергійчук, д-р і. н.,

Олександр Мелещенко, д-р філол. н.,

Леся Городенко, д-р соц. ком.,

Tadeusz Wallas, Dr. Habil. in Humanities (Польща),

Juergen Grimm, Dr. Habil. (Австрія),

Анастасія Волобуєва, к. соц. ком. (відповідальний секретар)

Рекомендовано до друку: вченою радою Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, протокол № 11 від 25 червня 2020 р.

Рецензенти цього випуску:

д-р соц. ком. Чекмишев О. В., д-р соц. ком. Садівничий В. О., д-р філол. н. Іванов В. Ф.; к. соц. ком. Волобуєва А. М.; к. соц. ком. Герасимчук Н. Г.

Журналістика : наук. журнал / Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка ; за ред. Н. Сидоренко. 2020. Вип. 19 (44). 94 с.

У журналі висвітлюються суттєві питання історії, теорії та практики журналістики; розглядаються проблеми становлення та функціонування засобів масової інформації в Україні та за її межами; досліджується творчість видатних діячів на публіцистичній ниві.

Для викладачів, наукових працівників, журналістів, аспірантів, студентів, істориків, культурологів.

Електронна версія наукового фахового видання передана до Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського на депозитарне зберігання та для представлення на портал наукової періодики України (див.: <http://www.nbuv.gov.ua>).

© Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2020

ЗМІСТ

Грані

Бойко Алла, Окішор Катерина. Проблема життя і смерті в українських медіа	4
Беляєва Марія, Волобуєва Анастасія. Нові можливості популяризації танцювального спорту на українському телебаченні	18

Матеріали круглого столу «Гендерні презентації в медіа»

Воронова Мальвіна. Видатні жінки-художниці: біографічний бекграунд гендеру.	29
Семенко Світлана. Осмилення літературної творчості жінок-письменниць у публіцистичних виступах Юрія Косача	35
Головіна Аліна. Архетип української «Ж» у світогляді Євгена Маланюка	39
Євдокименко Ірина. «... На нас, жінках, лежить обов'язок...» (Софія Русова)	43
Дубецька Оксана. Мама й доньки – «яблуні й зернята»	48
Краснікова Катерина. Медіа-дискурс щодо легалізації проституції в Україні	53
Жовниренко Мілена. Контент журналу «Караван історій. Україна» (2020)	58
Петрик Олександр. Жіночий сегмент у відеоконтенті кіберспортивних клубів	63
Кравченко Світлана. Гендер, міжнародні відносини та польська освіта.	68

Дискусії, огляди, нариси, рецензії

Мелещенко Олександр. Лонгрід як спроба примітивізації та дискредитації вітчизняного журналістикознавства на догоду модним трендам.	73
Харитоненко Олена. В дискусіях народжується істина	84
Остапенко Ніна. Орієнтири української публіцистики	91